

Chiesa domestica. La Chiesa – famiglia nella dinamica della missione cristiana, Eds. Rinaldo Fabris, Erio Castellucci, Milano: Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo 2009, ss. 345.

Sobór Watykański II określił rodzinę jako „domowy Kościół” czy też „Kościół w miniaturze”. Określenia te wskazują między innymi na rolę, jaką ma do spełnienia w życiu Kościoła rodzina chrześcijańska. Refleksję na temat relacji pomiędzy wspólnotą Kościoła a rodziną podejmuje książka, pod redakcją Rinaldo Fabrisa i Erio Castellucciego, o znaczącym tytule: *Kościół domowy. Kościół – rodzina w dynamice chrześcijańskiego postannictwa*. Konieczne są, jak się dowiadujemy z książki, żywe związki między tymi wspólnotami, gdyż od przenikalności wzajemnych relacji zależy autentyczność i rozwój duchowy zarówno rodziny, jak i Kościoła. Sakrament małżeństwa, który niejako rodzi „Kościół domowy” i który powołuje do służby w Kościele i dla Kościoła, jest nie tylko „darem” Kościoła, udzielonym na prywatny użytek małżonków w celu umocnienia ich miłości i jedności, ale jest także dla dobra całej wspólnoty Kościoła. To sakrament, poprzez który małżonkowie są konsekrowani i posłani przez Kościół, aby być w codziennym życiu świadkami miłości, tej miłości, która czerpie swą tożsamość z jedyne go źródła – z Boga.

Książka jest podzielona na trzy części. Część pierwsza, pt. „Kościół – rodzina w pismach Nowego Testamentu”, została opracowana przez wykładowcę egzegezy Nowego Testamentu w Studium Teologicznym w Udine – księdza Rinaldo Fabrisa. Składa się ona z czterech rozdziałów, z których pierwszy ukazuje rodzinę w tradycji ewangelicznej. Poprzez relacje, które porządkują życie wewnątrz Świętej Rodziny z Nazaretu, ukazane są też relacje „rodzinne” przenikające wspólnotę Apostołów oraz doniosłość nauczania Jezusa o małżeństwie i rodzinie. Rozdział drugi przedstawia rodzinę w Dziejach Apostolskich, poczynając od rodzącego się Kościoła na wzór relacji rodzinnych w Jerozolimie, poprzez „Kościół domowy” konkretnych rodzin w gminach chrześcijańskich, gdzie na początku gromadziła się wspólnota uczniów Chrystusa, aby celebrować „wieczernię Pana” i spotykać się na „łamaniu chleba”. Kolejny, trzeci rozdział przedstawia pierwsze wspólnoty chrześcijańskie, które były zakładane przez świętego Pawła i odzwierciedlały relacje panujące w rodzinie. Ukazane tu jest także dokładnie nauczanie Apostoła Narodów o małżeństwie i rodzinie w jego listach apostolskich. Warto podkreślić swoiste *novum* zawarte w nauczaniu świętego Pawła, ukazujące przyrównanie relacji Chrystus–Kościół do relacji małżeńskich oraz porównanie Kościoła do rodziny. Doświadczenie wiary w Chrystusa łączy wszystkich Jego wyznawców w jedną wielką rodzinę, gdzie nie ma już Żyda ani Greka, niewolnika ani wolnego, ale wszyscy jesteśmy jedno w Chrystusie (por. Gal 3, 26-28), ożywieni tą samą miłością. Kończący tę część książki rozdział czwarty poświęcony jest rodzinie w tradycji Janowej – w jego Ewangelii, listach i Apokalipsie, gdzie fundamentem relacji jest „nowe przykazanie” – przykazanie miłości.

Druga część książki składa się z czterech rozdziałów poświęconych „«Kościołowi domowemu» w nauczaniu Ojców Kościoła do Soboru Watykańskiego II”. Jej autorem jest Erio Castellucci – dziekan Wydziału Teologicznego w Emilia Romagna. Została tu ukazana dynamika rozwoju rodziny i relacji ze wspólnotą Kościoła w następujących aspektach: po pierwsze, jako wspólnota gromadząca się w domach – „Domus Ecclesiae”, gdzie sprawuje się sakramenty, gdzie panuje świadomość obecności Chrystusa i Kościoła, gdzie zaczyna się dokonywać strukturalizacja Kościoła. Po drugie, ważnym elementem jest rozumienie rodziny chrześcijańskiej jako „małego Kościoła”. Autor omawia powstawanie struktur parafialnych oraz relacji eklezjalnych pomiędzy rodziną a rodzącymi się parafiami i klasztorami, a także rolę, jaką rodzina odgrywa w życiu Kościoła lokalnego. Kolejną kwestią poruszoną w tej części jest rodzina chrześcijańska jako podmiot eklezjalny w życiu wspólnoty eucharystycznej. Została tu podkreślona zasadnicza wartość, jaką spełnia Eucharystia, z której żyje zarówno wspólnota Kościoła, jak i chrześcijańska rodzina. Dokładnie omówiona jest też w tym rozdziale rodzina w nauczaniu Soboru Watykańskiego II – zarówno w poszczególnych dokumentach, jak i w odniesieniu do określenia rodziny jako „domowego Kościoła”. Ostatni rozdział tej części, autorstwa Francesco Scanziani – wykładowcy antropologii teologicznej i kariologii w Seminarium w Venegono (VA), nosi tytuł: „Rodzina – «domowy Kościół» w nauczaniu posoborowym”. Obejmuje on szczególnie nauczanie papieża Pawła VI i Jana Pawła II (przede wszystkim Jego adhortacja *Familiaris consortio*) oraz Papieskiej Rady ds. Rodziny (i innych watykańskich dykasterii), a także wskazania zawarte w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*.

Część trzecia książki zawiera dwa działy. Autorami pierwszego, pt. „Rodzina, która odkrywa siebie samą jako Kościół” są małżonkowie – Gilberto Gillini i Mariateresa Zattoni, doradcy rodzinni i wykładowcy w Instytucie Jana Pawła II do Studiów o Małżeństwie i Rodzinie w Rzymie. Mieszczą się tu trzy rozdziały. W pierwszym – „Metafora jako pomoc w odkryciu rodziny” – autorzy poszukują odpowiedzi na pytanie, jak dziś mamy rozumieć tożsamość rodziny? Czy na sposób laicki, jako związek osób tylko w połączeniu horyzontalnym naturalnym, czy też może w dwóch wymiarach: horyzontalnym i wertykalnym, czyli jako mały, domowy Kościół. To jest właśnie odpowiedź: rodzina, zbudowana na sakramentalnym małżeństwie, na konsekracji małżonków ofiarowujących sobie nawzajem siebie, w obecności Chrystusa – Oblubieńca, ma stawać się „domowym Kościołem”, wspólnotą kochających się osób na wzór miłości Chrystusa do Kościoła. Następny rozdział tej części nosi tytuł: „Rodzina widziana w okręgu hermeneutycznym”. Autorzy, rozpoczynając od charakterystyki rodziny, która może być Kościołem, ukazują wspólnotę rodzinną jako będącą w drodze, która w Piśmie świętym szuka odpowiedzi i korzeni swej tożsamości. Rozdział trzeci zatytułowany jest: „Ku dojrzałej definicji rodziny”. Tutaj autorzy starają się wskazać na istotne elementy życia rodzinnego, które składają się na „dojrzałą” definicję rodziny. Rodziny, która jest złączona miłością i radością, w której członkowie potrafią – za przykładem Chrystusa – nieść swoje ciężary, począwszy od spraw drobnych, nawet umierać za siebie, a także troszczącej się o ludzkie życie.

Drugi dział części trzeciej nosi tytuł „Czynić Kościół także w rodzinie. Perspektywy pastoralne”, autorstwa Renzo Bonettiego – proboszcza i dyrektora Biura ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Włoch, ma wymiar duszpasterski. Tę część rozpoczyna artykuł pt. „Tożsamość i misja w rodzinie w świetle wskazań duszpasterskich biskupów Italii”. Autor zwraca uwagę na dwie zasadnicze kwestie, a mianowicie na dar i zadania, jakie spoczywają na małżonkach, a wypływają z sakramentu małżeństwa, oraz na dar Ducha Świętego, który jest Duchem ożywiającym i wspierającym małżonków w wypełnianiu małżeńskich zadań. Rozdział kolejny został zatytułowany „Wyrażenie «Kościół domowy» jako synteza tożsamości i misji rodziny”. Ponieważ określenie małżeństwa i rodziny jest także skierowane do związków cywilnych czy nawet faktycznych, R. Bonetti wskazuje na konieczność mówienia w wymiarze duszpasterskim o duchowości małżeńskiej i rodzinnej oraz o formacji małżonków, w taki sposób, jakby bez nich nie można było mówić o rodzicielstwie w wymiarze naturalnym i duchowym. Dlatego w wymiarze pastoralnym niezbędne jest mówienie o „domowym Kościele” czy „małym Kościele”, aby kreować w małżonkach świadomość ich tożsamości i misji. Dalej ukazana jest wspólnota rodzinna – „Kościół domowy” jako przedmiot duszpasterskiej troski Kościoła oraz możliwości i ograniczenia „czynienia Kościoła” w rodzinie.

Ważnym artykułem w tej części jest też: „Przygotowanie do małżeństwa jako początek bycia Kościołem”. Autor nie skupia się tu tylko na wskazaniu konieczności dobrego przygotowania do celebracji sakramentu małżeństwa, ale ukazuje to przygotowanie jako drogę do celu, którym ma być sakrament małżeństwa rozpoczynający bycie „małym Kościołem”. Czas przygotowania powinien być także okresem nauki, jak być w przyszłym małżeńskim i rodzinnym życiu „domowym Kościołem” i co to znaczy czynić w rodzinie Kościół. Następny rozdział, „Życie w małżeństwie i rodzinie jako «Kościół domowy» w parafii”, poszerza te rozważania. Jest tu mowa o realizacji zadań podjętych przez małżonków przed i po narodzeniu dzieci, zaangażowaniu na rzecz „domowego Kościoła” oraz w życie wspólnoty parafialnej. Warto podkreślić, że rodzina jest ukierunkowana na życie niedzielną Eucharystią, która ma być siłą wewnętrzną rodziny, a wspólnota parafialna ma stawać się rodziną rodzin. Książkę kończy rozdział „Rodzina: Kościół domowy i ewangelizacja”.

Autorzy książki wskazują na zadania, jakie spoczywają na rodzinie – „domowym Kościele” – w życiu i misji Kościoła, a szczególnie na dyspozycyjność i zaangażowanie rodziny w dzieło ewangelizacji, która bierze swój początek w sakramencie małżeństwa.

Ks. Mirosław Brzeziński
Katedra Opieki Społecznej Paliatywnej i Hospicyjnej
Instytutu Nauk o Rodzinie KUL